

Statenmededeling

Onderwerp

Versnelling van de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en de ecologische verbindingzones

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De door GS uit te werken aanpak om te komen tot versnelling van de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en de ecologische verbindingzones.

Aanleiding

Het bestuursakkoord "Kiezen voor kwaliteit" bevat ambities tot versnelling van de aanleg van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) en de ecologische verbindingzones (EVZ's). De ambitie is onder andere om in 2025 alle voor het NNB benodigde gronden beschikbaar te hebben, te starten met het inrichten van ruim 4.500 ha in deze bestuursperiode en per jaar ca. 200 ha EVZ's te realiseren.

Uit de realisatiecijfers van afgelopen jaren blijkt het realisatietempo te laag om deze ambities te behalen. Daarom hebben wij al eerder versnellingen doorgevoerd. Sinds 2017 beschikt het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) over een ruimere grondverwervingsmogelijkheden - uw Staten hebben op 1 december 2017, als onderdeel van de beleidsactualisatie BrUG ([Statenvoorstel 77/17](#)), ingestemd met deze verruiming. En sinds 2018 hanteren wij samen met onze belangrijkste partners (de drie natuurterrein beherende organisaties en drie waterschappen) een krachtige Meerjarenaanpak. Deze afgesproken Meerjarenaanpak zal komende jaren tot versnelling leiden.

De ambitie van het Bestuursakkoord kan - ondanks eerdere versnellingen - niet met het huidige tempo van realisatie worden gehaald. Ook niet met de kortgeleden in gang gezette Meerjarenaanpak NNB. Daarom zijn aanvullende versnellingen noodzakelijk.

De aanpak draagt tevens bij aan de tijdige uitvoering van wateropgave van de Kader Richtlijn Water (KRW) en de in het bestuursakkoord genoemde de wateropgave voor de toekomst, nader vertaald in het stoppen van verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

Bevoegdheid

GS zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het NNB en de EVZ's binnen de daarvoor door PS vastgestelde kaders. Indien onderstaande aanpak leidt tot herbegrenzing van het NNB zal de procedure van het Natuurbeheerplan via PS (binnen kaders uitgevoerd door GS) en van de interim Omgevingsverordening worden gevolgd. Deze procedure kent een integrale beoordeling en afweging.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

Kernboodschap

De aanpak voor versnelling van realisatie van het NNB en de EVZ's bestaat uit:

a. De gebiedsgerichte aanpak stikstof rondom de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden benutten

Een mogelijke gebiedsgerichte aanpak van de stikstofproblematiek rondom de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden kan - rekening houdend met vele onzekerheden - kansen bieden om het NNB en de EVZ's al dan niet in combinatie met nieuw bos, en/of om KRW-maatregelen (sneller) te realiseren. Ook kunnen stoppende bedrijven met grond rond en in Natura2000-gebieden en overige NNB-gebieden kansen bieden voor versnelde verwerving van (ruil-) gronden. Afhankelijk van de besluitvorming over stikstofaanpak van rijk en de provincie (waarbij er bij uitwerking een sterke afhankelijk van het rijk wordt voorzien), spelen provincie en (manifest)partners slim in op mogelijkheden om (ruil)gronden of hele bedrijven te verwerven teneinde het NNB en EVZ's, nieuw bos en/of KRW-maatregelen te realiseren.

b. Gemeenten nadrukkelijker betrekken bij de realisatie van het NNB en de EVZ's

Gemeenten zijn een belangrijke speler. Zij hebben een aanzienlijke oppervlakte grond in eigendom binnen het te realiseren NNB en EVZ's.

Er wordt extra versnelling aangebracht in het realiseren van NNB en EVZ's door gemeenten actiever ambtelijk en bestuurlijk te benaderen. Via een projectmatige aanpak en met een heldere afbakening met de Werkeenheid NNB en het GOB wordt per gemeente de grondpositie en de restantopgave NNB en EVZ's bepaald. Ook wordt de bestuurlijke ambitie van de gemeente in beeld gebracht alsmede de belemmeringen die de gemeenten ervaren om hun gronden in te zetten voor het NNB en de EVZ's. Dit traject wordt bestuurlijk gestart, ambtelijk uitgewerkt en vervolgens afgehecht door per gemeente (of cluster van gemeenten) afspraken bestuurlijk vast te leggen over inzet van de gemeente t.a.v. versnelde realisatie van het NNB en de EVZ's. Verder worden (kleinere) gemeenten met een aanzienlijke restopgave NNB en EVZ ondersteund. En waar mogelijk wordt maatwerk geboden bij het oplossen van door een gemeente ervaren knelpunten, bijvoorbeeld ten aanzien van de herinvesteringsplicht, inzet van kavelruil, e.d. Wanneer onderdelen worden overwogen die besluitvorming van PS vragen, zoals eventuele aanpassing van de herinvesteringsplicht, zal GS een uitwerking aan PS voorleggen.

Op dit moment is sprake van gerichte, maar beperkte contacten met gemeenten met grond in het NNB. Deze contacten lopen via de trekkers van projecten vanuit de Meerjarenaanpak NNB en via GOB, Werkeenheid NNB en provincie.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

c. De mogelijkheid bieden tot het sluiten van realisatie-arrangementen

Voor een aanzienlijk deel van het NNB wordt extra versnelling bereikt door nieuwe initiatiefnemers voor eindbeheer aan te trekken. Dit wordt gedaan door deze initiatiefnemers - zoals landgoedeigenaren en andere particulieren, gemeenten en ARK-Natuurontwikkeling - het bieden van de mogelijkheid een realisatiearrangement te sluiten. Zo'n arrangement biedt maatwerk bij het realiseren van het NNB en de EVZ's aan partijen die in staat zijn op een innovatieve, creatieve en risicodragende wijze een aanzienlijke oppervlakte nieuwe natuur te realiseren. Bij maatwerkafspraken valt te denken aan: voorfinanciering, aandacht voor het ontpachten van (gemeentelijke) gronden en aan het bevorderen van aanpassingen van het subsidieregime - gericht op realiseren van kwalitatief hoogwaardige ambitietypen - en ander maatwerk voor een geschikte realisatiestrategie, zoals planologische ruimte voor meerwaardetrajecten.

Op dit moment is via de Meerjarenaanpak het realiseren van het NNB georganiseerd op een groot deel van het NNB. De belangrijkste manifestpartners (de drie grote terreinbeheerders en drie waterschappen) en andere trekkers werken daar onder een set van afspraken aan het realiseren van het NNB. Realisatiearrangementen kunnen nieuwe eindbeheerders stimuleren aan de slag te gaan.

d. Gerichte realisatiestrategie op gebiedsniveau

Versnelling wordt bereikt door in de deelgebieden van het NNB op korte termijn zicht te krijgen op een in te zetten gerichte realisatiestrategie. Hiertoe worden alle eigenaren met grond in het NNB en de EVZ's actief benaderd door manifestpartners, Werkeenheid NNB, GOB of andere trekkers. Voor de nader te bepalen realisatiestrategie op gebiedsniveau kunnen - naast inzet van zelfrealisatie en van het grondverwervingsinstrumentarium - diverse andere instrumenten worden ingezet, zoals (al dan niet wettelijke) kavelruil en Ondernemend Natuurnetwerk (ONNB) - waarbij agrariërs op landbouwgrond natuur ontwikkelen. Extra versnelling kan ontstaan wanneer een koppeling kan worden gelegd met eventuele kansen voortvloeiend uit stikstofaanpak, transitie veehouderij en natuurinclusieve landbouw, en uit ontwikkelingen ten aanzien van nieuw bos en ten aanzien van het stoppen van verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant.

Op dit moment is nog niet met iedere eigenaar in het NNB gesproken over hun toekomstmogelijkheden en -plannen in relatie tot de realisatie van het NNB en de EVZ 's.

e. Toepassing van meer dwingende wijzen van grondverwerving

Extra versnelling kan worden bereikt door intensiever gebruik te maken van het huidige pakket aan grondverwervingsinstrumenten zoals dat is opgenomen in de provinciale grondnota, met als sluitstuk verwerving op basis van volledige schadeloosstelling (VSS) ter voorkoming van onteigening. Dit laatste betekent dat VSS alleen geboden kan worden wanneer PS voorafgaand heeft besloten en in dat geval bereid is om uiteindelijk tot onteigening over te gaan. Ook wordt inzet van wettelijke landinrichting op basis van de WILG/Omgevingswet uitgewerkt.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

In de toekomst zullen GS, binnen de mogelijkheden van het provinciaal grondbeleid, waar nodig aan PS voorstellen voorleggen voor verwerving via volledige schadeloosstelling ter voorkoming van onteigening van de laatste gronden in (hydrologisch) in te richten gebieden. Een verdere versnelling van grondverwerving wordt onderzocht door criteria en (financiële) kaders uit te werken voor onteigening. Hierbij valt te denken aan onteigening van gronden waar meerdere doelen versneld gerealiseerd moeten worden, zoals NNB en Natte Natuurparels (KRW). Ook kan gedacht worden aan gronden die de noodzakelijke (veelal) hydrologische inrichting in een naar verhouding groot gebied in de weg staan. Wanneer dit daadwerkelijk wordt overwogen zullen GS hiertoe waar nodig een voorstel aan PS voorleggen. Wanneer PS in voorkomende gevallen tot onteigening zouden besluiten, leert de praktijk dat de hierdoor ontstane mogelijkheid tot verwerving op basis van volledige schadeloosstelling de grondverwerving zodanig vergemakkelijkt dat daadwerkelijke onteigening sporadisch voorkomt.

Ook het tijdig kunnen uitvoeren van watermaatregelen voortvloeiend uit de KRW-opgave vormen een onderbouwing van een (verbrede) inzet van het instrument onteigening. Deze uitwerking zal via een addendum worden toegevoegd aan de provinciale grondnota. Ook wordt uitgewerkt hoe lopende gebiedsprocessen in het kader van de Meerjarenaanpak ongehinderd voortgang kunnen hebben wanneer een dergelijke wijze van grondverwerving wordt overwogen.

Op dit moment beschikken GOB en provincie over een breed pakket aan grondverwervingsinstrumenten voor het realiseren van het NNB. Het pakket is voornamelijk gebaseerd op vrijwilligheid; alleen in stikstofgevoelige N2000-gebieden wordt zo nodig onteigening ingezet. Het dilemma bij vrijwillige verwerving is dat er geen zekerheid is dat alle grond tijdig verworven zal zijn. Het huidige provinciale grondbeleid biedt de mogelijkheid van verwerving op basis van VSS ter voorkoming van onteigening voor de laatste gronden. Daadwerkelijke inzet vraagt vooraf een besluit door PS. PS hebben tot nu toe niet voor inzet van deze mogelijkheid besloten, met uitzondering van grondverwerving voor de stikstofgevoelige N2000-gebieden.

Scherpe afspraken over realisatie van de EVZ's met gemeenten en waterschappen

PS hebben op 31 januari jl. ingestemd met het voorstel tot een structurele verhoging van het subsidiepercentage tot 75% voor droge delen van EVZ's (Statenvoorstel 41/19A), waardoor versnelling wordt bereikt. Verdere versnelling wordt bereikt door scherpe afspraken te maken over realisatie van EVZ's met waterschappen en gemeenten en deze bestuurlijk vast te (laten) leggen in, onder meer, de waterbeheerplannen 2022-2027 en gemeentelijke meerjarenbegrotingen. Ook de eerdergenoemde versnellingsrichtingen, zoals de stappen om te komen tot bepaling van gerichte grondstrategie op gebiedsniveau, dragen bij aan versnelling van realisatie van de (veelal lijnvorming) EVZ's. Op dit moment werken waterschappen en gemeenten (voor de droge delen van de verbindingzones) aan het realiseren van EVZ. De provincie is in overleg met de waterschappen over versnelde realisatie van de wateropgave door de waterschappen. Ook over EVZ zal de provincie afspraken maken met waterschappen.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

f. Het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) het realiseren van het NNB en de EVZ's intensiever op laten pakken

Het GOB organiseert versnelde realisatie van het NNB en de EVZ's door binnen haar opdracht te intensiveren. GOB heeft dit vastgelegd in haar jaarplan voor 2020. Het GOB gaat onder andere (via een pilot) provinciale gronden - in kortdurende pacht dan wel in erfpacht - verpachten om zodoende nieuwe groepen van eindbeheerders van de natuur aan te trekken. Het GOB en de Werkeenheid NNB krijgen voor de versnellingsacties tijdelijk de beschikking over extra capaciteit. Enkele versnellingen door het GOB vragen eerst nadere uitwerking. Dit geldt o.a. voor meerjarige verpachting en voor ondersteunende maatregelen als het bijdragen aan advieskosten voor initiatiefnemers en versterkte inzet van kavelruil.

Consequenties

Voor de uitwerking van de geschetste versnellingsrichtingen is bij de provincie 3 - 5 fte extra capaciteit nodig gedurende 6 jaar. Concreet gaat het om 5 fte in de jaren 2020 t/m 2022 en 3 fte in de jaren 2023 t/m 2025. Hiertoe hebben GS besloten € 2.688.000 over te hevelen vanuit het programmabudget voor NNB, uit diverse begrotingsposten gekoppeld aan de reserve Natuurbeheer & Ontwikkeling, naar het Organisatiekostenbudget (OKB).

De capaciteit is nodig omdat een versnelde Meerjarenaanpak in combinatie met de Brabantse bossenstrategie, de verwachte stikstofaanpak en de versnelling van het realiseren van de KRW tot veel nieuwe initiatieven zal leiden. En daarmee tot veel extra inzet van de provincie. Daarnaast vragen de eerdergenoemde versnellingsrichtingen om verdere uitwerking, zoals het uitwerken en sluiten van realisatiearrangementen, het uitwerken van het toepassen van meer dwingende wijzen van grondverwerving (spelregels onteigening) en het projectmatig ondersteunen van gemeenten die NNB en EVZ's realiseren.

Deze begrotingswijziging in verband met de uitwerking van het Bestuursakkoord wordt verantwoord in de Bestuursrapportage die later ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd.

Daarnaast hebben GS in augustus 2019 besloten tot de inzet van 10 fte bij de manifestpartners gedurende 3 jaar in verband met de Meerjarenaanpak en in september 2019 tot inzet 5,3 fte extra capaciteit bij het GOB in 2020, waarbij GS de intentie hebben om deze laatste capaciteit voor in totaal 6 jaar ter beschikking te stellen.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

De inzet van extra capaciteit bij het GOB (5,3 fte), bij de Manifestpartners (10 fte) en bij de Provincie (3 – 5 fte) moet leiden tot het versneld realiseren van het NNB en de EVZ's:

- Met de voortzetting van het tempo tot nu toe zal naar verwachting in de komende 6 jaar 1.200 ha NNB en 300 ha EVZ worden gerealiseerd.
- Het versneld realiseren is gericht op een versnelde realisatie van 4.300 ha NNB en 900 ha EVZ in 2025.
- Daarmee is de inzet dat in 2025 in totaal (dus mét versnelling) 5.500 ha NNB en 1.200 ha EVZ is gerealiseerd.

Door het versneld realiseren, worden uitgaven naar voren gehaald. Het gaat in de komende 6 jaar om ca. € 267.700.000. De kosten voor de extra inzet van capaciteit (19,3 fte) bedragen ca. € 9.250.000. De verhouding tussen de extra capaciteit en de extra uitgaven gekoppeld aan de versnelling bedraagt 3,45%.

De financiële consequenties van de versnellingsaanpak worden gedekt uit de reserve Natuurbeheer & Ontwikkeling. Hierdoor is er minder budget beschikbaar voor realisatie van het NNB en ontstaat het risico dat er eind 2027 een – in verhouding tot de totale oppervlakte natuurnetwerk in Brabant - iets geringere oppervlakte nieuwe natuur kan worden gerealiseerd. Hiertegenover staat dat het niet inzetten van de middelen tot een groter risico leidt op niet tijdige realisatie van het aanzienlijk deel van het NNB en de EVZ's. Dit heeft direct gevolgen voor het creëren van de gunstige staat van instandhouding van de natuur en het behalen van de biodiversiteitsdoelen.

Het (beperkte) risico van onvoldoende financiële middelen kan zo nodig worden opgevangen door de eindtermijn van de realisatie van de NNB- en EVZ-opgave een of meerdere jaren op te schuiven en de structurele middelen in 2028 (e.v.) in te zetten voor de NNB- en EVZ-restantopgave.

Indien het voorgaande invloed heeft op de businesscase NNB/GOB, zal dit voor besluitvorming aan PS worden voorgelegd in het kader van de eidevaluatie van BrUG, in 2022 of zoveel eerder wanneer de financiële stand van zaken en de risicoanalyse aanleiding geven tot aanpassing van de businesscase.

Europese en internationale zaken

Versnelling van de uitvoering van het NNB en EVZ draagt in belangrijke mate bij aan versnelling van het behalen van de biodiversiteitsdoelen en de KRW-wateropgaven.

Communicatie

GS organiseert met de partners bij Meerjarenaanpak van de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en de ecologische verbindingzones – Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en drie waterschappen - een persbijeenkomst gericht op versnellingsaanpak en de Brabantse Bossenstrategie.

Datum

28 januari 2020

Documentnummer

GS : 4609677

PS : 4651099

Vervolg

GS bieden de Staten aan om in het voorjaar 2020 een excursie te organiseren in het kader van de versnellingsaanpak en de Brabantse Bossenstrategie. Een deel van de versnellingsaanpak raakt de door PS aangegeven kaders, zoals een eventuele uitbreiding van de inzet van onteigening, het eventueel in langdurig in provinciaal eigendom houden van grond (in verband met meerjarige verpachting) en een eventuele heroverweging van de herinvesteringsplicht van gemeenten. Voor de punten waartoe PS beslissingsbevoegd zijn, zullen GS uitwerkingen voorbereiden. GS verwachten in 2020 met concrete voorstellen te komen. Een groot deel van de versnellingsaanpak valt binnen de kaders van PS. GS zullen dit deel uitwerken en ter hand gaan nemen.

Bijlagen

-

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Programmamanager: de heer H.J. van Herk,
(073) 681 29 61, hvherk@brabant.nl.

Opdrachtnemer: mevrouw C. Horck,
(073) 680 80 46, khorck@brabant.nl.